

суспільного виробництва і суспільства в цілому. Економічна теорія і економічна освіта відіграють в цьому найголовнішу роль.

Використані джерела:

1. *Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття. Київ, «Райдуга», 1994.*
2. *Національна доктрина розвитку освіти // «Освіта України», № 33, 23 квітня 2002 р.*
3. *Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // «Урядовий кур'єр», № 19, 01.02.2012 р. («Орієнтир», №5)*
4. *Сасова І.А., Падалка О.С., Шпак О.Т. Неперервна економічна освіта: Навчальні програми. – К., Четверта хвиля, 1997. – 176 с.*

Бицюра Ю.В.,
НПУ імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

ВИЩА ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

В умовах формування постіндустріального суспільства на інноваційній основі сучасна вища економічна освіта є провідним чинником конкурентоспроможності країни [5]. Для досягнення цього необхідно активізувати інвестиції в людський капітал. Конкурентоспроможність вищої економічної освіти забезпечується необхідною концентрацією в ній ресурсів: людського капіталу, матеріально-технічних, інформаційних, фінансових та ін.

Розвиток ринкових основ господарювання в Україні потребує конкурентоспроможних кваліфікованих фахівців, підготовка яких здійснюється в системі вищої економічної освіти.

Проте, у період четвертої промислової революції, попри всю провідну роль вищої економічної освіти, її реальне значення нівелюється в країні, економіка і суспільство якої не орієнтуються на лідерів світового розвитку, зокрема у підтримці високих технологій в економіці і освіті.

Якість підготовки випускників ЗВО не повною мірою відповідає вимогам роботодавців. За даними огляду Світового банку «Навички для сучасної України» [3], у 2018 р. понад 58% опитаних працедавців зазначили, що випускники закладів освіти різних рівнів не володіють необхідними знаннями і компетентностями для професійної діяльності. 40% фірм констатують значний розрив між практичними вміннями, якими володіють працівники, і вміннями, потрібними фірмам для досягнення бізнес-цілей. Основною причиною цього є консервативність системи ЗВО, її низький рівень фінансування та ресурсна неефективність.

Низька технологічна укладність економіки України демотивує сферу вищої економічної освіти. Це підтверджується тим, що в рейтингу 50-ти найбільш затребуваних професій в Україні переважають робітничі професії, котрі не потребують вищої економічної освіти. Крім цього, недостатність конкурентного середовища в українській економіці зменшує мотивацію до здобуття вищої економічної освіти конкурентоспроможної якості.

У викладачів недостатньо сформовані сучасні компетентності, зокрема застосування інноваційних педагогічних технологій, розроблення й використання SMART-комплексів, розвитку кар'єрної, підприємницької, енергозберезувальної, здоров'язберезувальної та інших компетентностей. Недостатня сформованість компетентностей педагогічних працівників спричинена застарілими підходами до професійної психолого-педагогічної підготовки, нерозвиненістю технологічної та цифрової культури, навичок освітнього самоменеджменту.

Підвищення конкурентоспроможності вищої економічної освіти гальмується відсутністю необхідних умов для діяльності

висококваліфікованого академічного персоналу: низьким престижем праці і мізерним рівнем її оплати; великим і розпорошеним за дисциплінами навчальним навантаженням; слабкою навчальною, дослідницькою, інформаційною інфраструктурою; обмеженою можливістю для міжнародної професійної мобільності.

Низька престижність науково-педагогічної діяльності, неухильне зниження частки фінансування науки не мотивує українську молодь до зайняття наукоємною діяльністю. З 2010 р. до 2021 р. кількість аспірантів в Україні зменшилась на 23,8% і становить лише 26389 осіб [2]. Низький рівень зарплати і соціального захисту, відсутність можливостей реалізації особистісного потенціалу призводить до відтоку талановитої молоді з вітчизняних ЗВО і наукових установ.

Недостатня увага приділяється розвитку державно-приватного партнерства, низькою є мотивація соціальних партнерів до участі в модернізації професійної підготовки персоналу. Це зумовлює необхідність пошуку додаткових джерел фінансування, впровадження кращих європейських практик взаємодії закладів зі стейкхолдерами, сприяння професійній та академічній мобільності педагогічних працівників.

Основними проблемами функціонування вітчизняної системи вищої економічної освіти є: невідповідність якості підготовки кваліфікованих фахівців зростаючим вимогам роботодавців; недостатня мотивація соціальних партнерів до участі в модернізації закладів вищої освіти (ЗВО); низька престижність педагогічної праці та недостатня якість підготовки педагогів.

Однак, сфера вищої освіти України зберігає великий сукупний потенціал соціально-економічного розвитку суспільства. Адже у сфері вищої освіти України працюють 70% кандидатів і докторів наук, ЗВО у 2020 р. були профінансовані в обсязі 31,7 млрд грн, створена значна матеріально-технічна база [1; 2]. Одна з причин наявних проблем у розпорошеності цих ресурсів і

відсутності необхідності їх концентрації для забезпечення конкурентоспроможної вищої економічної освіти.

У зв'язку з цим, сучасна стратегія розвитку вищої освіти в Україні полягає в укрупненні ЗВО на основі ідентифікації найбільш розвинутих та концентрації навколо них проблемних і малокомплектних ЗВО. Зменшення кількості і підвищення якості ЗВО призведе до посилення конкурсного відбору всіх учасників освітнього процесу — здобувачів, викладачів, керівників [4].

Основними напрямками удосконалення вітчизняної вищої економічної освіти є:

- всебічно реформувати систему вітчизняної вищої економічної освіти, (нормативно, структурно і змістовно), наближати її до стандартів Європейського освітнього і наукового простору;

- впровадити систему об'єктивного електронного моніторингу якості вищої освіти;

- створення потужних навчальних центрів на основі об'єднання малокомплектних ЗВО за галузевим та територіальним принципами, розширення їх економічної самостійності та автономії;

- створити ефективну модель взаємовідповідності освітніх і професійних кваліфікацій на ринку праці, пропозицією випускників ЗВО з попитом на відповідних фахівців з боку роботодавців;

- упровадження механізмів мотивації роботодавців до участі в освітньому процесі, зокрема, пільгове оподаткування роботодавців, які беруть участь у фінансуванні освіти кваліфікованих працівників;

- диверсифікація моделей фінансування ЗВО — багатоджерельного фінансування, пільгового оподаткування, освітніх ваучерів, кредитів на навчання, фінансування за результатами навчання тощо;

- розвиток державно-приватного партнерства (створення і розвиток інноваційних структур — технопарків, кластерів, хабів, кампусів тощо);

- вдосконалення освітньо-професійних програм з підготовки в ЗВО бакалаврів і магістрів з метою практичного поєднання освіти з реальним сучасним виробництвом;
- формування змісту освіти на основі компетентнісного підходу;
- цифровізація й технологізація освітнього процесу;
- впровадження менеджменту якості (TQM) з подальшою сертифікацією на відповідність міжнародним стандартам (ISO);
- створення в ЗВО сучасного освітньо-культурного середовища з метою розвитку соціально активних, відповідальних та успішних кваліфікованих фахівців з високими морально-етичними якостями, здатних до самореалізації особистісного потенціалу та кар'єрного зростання.

Використані джерела:

1. *Видатки на освіту в Україні* / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/the-reform-of-education>
2. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. *Звіт Світового банку "Навички для України"*. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/25741>
4. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія* / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. — 384 с.
5. *The Global Competitiveness Report 2021-2022*. World economic forum. Geneva, 2022. 143 p.

Смутчак З. В.,
Льотна академія
Національного авіаційного університету,
м. Кропивницький, Україна